

3. Higgs P., Cunninham S. (2008). Creative Industries Mapping: Where have we come from and where are we going? Creative Industries Journal Vol. 1, № 1. doi: 10.1386/cij.1.1.7/1
4. World Economic Forum Annual Meeting 2016. Mastering the Fourth Industrial Revolution. Davos-Klosters, Switzerland 20-23 January. www.weforum.org
5. Форд М. (2016) Пришестя роботів. Техніка і загроза майбутнього безробіття/ пер.з англ. Володимир Горбатько. Київ: Наш формат, 400с.
6. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020-2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський //Міжнародна рада з науки (ICSU); Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; Національний технічний університет України Київський політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. – Київ : НТУУ «КПІ», 2015. – 136 с.
7. Шваб, К. (2016). Четвертая промышленная революция. Москва: Эксмо. 230 <https://www.litres.ru/klaus-shvab/chetvertaya-promyshlennaya-revoluciya/chitat-onlayn/>

Шевченко О. О.

Національний університет
«Кієво – Могилянська академія»,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. в результаті переходу світової економіки до інноваційного типу розвитку спостерігаються зростання ролі людини у сфері виробництва, прискорення процесів соціалізації економіки, посилення ролі держави в регулюванні соціально – економічних проблем. Разом з тим, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, їх впровадження практично в усі сфери суспільного життя, поширення дистанційних форм зайнятості обумовили розширення мережевих відносин та підвищили значення способів комунікації членів суспільства. Система мережевих відносин характеризується узагальнюючим терміном «соціальний капітал», який Світовим банком визначається як «інститути, відносини та норми, які формують якісно та кількісно соціальну взаємодію» [1].

Проблеми соціального капіталу та його роль в економіці досліджувалися в працях П. Бурдье , Дж. Коулмана, Д. Норта, Р. Патнема, Ф. Фукуяма, В. І. Чаленко та ін.

Так, П.Бурдье визначав соціальний капітал як «ресурси, засновані на родинних відносинах та відносинах у соціальній групі, що організована за принципом участі» [2]. Більш широко трактує термін Дж.Коулмен: «соціальний капітал» – це потенціал взаємної довіри і взаємодопомоги, що формується в міжособистісних відносинах: зобов'язання та очікування, інформаційні канали і соціальні норми [3]. Френсіс Фукуяма при характеристиці феномену соціального капіталу акцентує увагу на понятті «trust» – довірі, як слідування членів суспільства якимось загальним фундаментальним нормам і очікування від них чесної, передбачуваної поведінки відповідно до цих норм. Таким чином, соціальний капітал вчений визначає, як «... певний потенціал суспільства або його частини, що виникає як результат наявності довіри між його членами» [4]. При цьому автор особливу увагу звертає на важливу роль сім'ї як джерела та ресурсу соціального капіталу.

Визначаючи роль соціального капіталу в суспільних відносинах, Ф. Фукуяма, зазначає, що серед форм економічної діяльності навряд чи існує така, в якій можна було б обійтися без соціальної взаємодії, що обумовлює актуальність дослідження соціальних аспектів розвитку суспільства, серед яких особливе місце займає феномен соціального капіталу [4].

Для України, яка перебуває в стані реформування практично всіх сфер суспільного життя, особливо актуально задіяти міжособистісні відносини, сформовані на довірі, як ресурсу соціально-економічного зростання. Досвід демократичних країн з розвинутою економікою емонструє, що в результаті підвищення рівня довіри та громадської взаємодії спостерігається збільшення темпів економічного зростання, підвищення рівня та якості життя населення. З іншого боку, формування незалежної в судової системи, зменшення корупції, бюрократії, зниження податкового тиску обумовлюють зростання рівня довіри в суспільстві.

Як свідчать результати дослідження аналітично-консультативної компанії Gallup за 2018 рік, в Україні найнижчий у світі рівень довіри населення до влади – 9 відсотків, що набагато нижче середнього рівня довіри до уряду в пострадянських країнах (48 відсотків) та середнього показника в світі (56 відсотка) [5]. Дослідження, проведене соціологічною службою Центру Разумкова показує, що найчастіше громадяни України висловлюють довіру волонтерським організаціям (68%), Це-

ркви (61%), Збройним Силам України (61%), Державній службі з надзвичайних ситуацій (57%), добровольчим батальйонам (56%). До інституцій, який довіра висловлюються частіше, ніж недовіра, відносяться також Державна прикордонна служба (їй довіряють 52% опитаних, не довіряють — 33%), Національна гвардія України (відповідно 49% і 35%), ЗМІ України (відповідно 47% і 41%), громадські організації (відповідно 46% і 39%) [6]. Щорічний моніторинг соціальних змін в українському суспільстві, що проводиться Інститутом соціології НАН України, свідчить, що найвищий рівень довіри серед громадян існує до сім'ї та родичів (4,6 балів з 5 можливих), а також до сусідів (3,5 балів) і колег (3,4 балів) [7].

Недовіра ж найчастіше висловлюється Верховній Раді України (82%), державному апарату (чиновникам) (81%), ЗМІ Росії (79%), політичним партіям (76%), судовій системі (75%), Уряду України (74%), комерційним банкам (72%), Прокуратурі (71%), Президенту України (69%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (69%), Національному антикорупційному бюро України (НАБУ) (68%), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) (68%), Верховному Суду (67%), місцевим судам (67%), Антикорупційному суду (66%), Конституційному Суду (65%), Національному банку України (63%) [6].

Такий безпрецедентно низький рівень довіри до владних інститутів, який яскраво проявився під час виборчих процесів 2018 – 2019 р. р., пояснюється непрозорими діями влади, відсутністю ефективної системи комунікацій органів влади з суспільством, залежною судовою системою , високим рівнем корупції, бюрократією, слабкою системою захисту прав власності та ін. Саме дефіцит соціального капіталу є однією з ключових причин низького рівня життя громадян України за умови значних фізичних, людських і природних ресурсів.

Отже, стратегічними шляхами розвитку соціального капіталу в Україні є:

- формування сприятливого інституційного середовища у країні, для чого необхідно здійснити адміністративну реформу, завершити процеси децентралізації з метою підвищення ефективності та прозорості роботи органів влади усіх рівнів;
- завершення реформи судової системи, забезпечення верховенства права з метою підвищення рівня довіри людей до законодавства;
- створення сприятливих умов для ведення бізнесу та залучення інвестицій в економіку, продовження процесів дебіюкратизації та дерегуляції;

- модернізація системи соціального захисту, підвищення соціальних стандартів життя населення, зменшення соціальної нерівності та забезпечення соціальної справедливості;
- здійснення системної, послідовної боротьби з корупцією, забезпечення ефективної діяльності антикорупційних органів;
- вдосконалення антимонопольної політики, сприяння деолігархізації українського суспільства, створення незалежних ЗМІ;
- налагодження ефективних комунікацій між владою і суспільством.

Список літератури:

1. <https://www.worldbank.org>
2. Бурдые П. Формы капитала. “Экономическая социология” Т. 3, № 5, 2002, с. 60–75.
3. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий. “Общественные науки и современность” № 3, 2001, с. 122–139.
4. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Фукуяма Френсис; [пер. с англ.] – М. : АСТ : Ермак, 2004.
5. <https://news.gallup.com>
6. <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-doviry-do-suspilnykh-institutiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy-2>
7. Паращевін М. Результати національних щорічних моніторингових опитувань 1992-2016рр. – Українське суспільство. Моніторинг соціальних змін, Вип. 3 (17), Київ : Інститут соціології НАН України, 2016р.

Юхименко С. П.

Національний університет
«Кієво-Могилянська академія»,
студент факультету економічних наук,
спеціальність «Економіка», МП-2

ВПЛИВ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ ЄС І УКРАЇНОЮ НА ЗОВНІШНЮ ТОРГІВЛЮ УКРАЇНИ

Угода про асоціацію між Європейським Союзом і Україною стала одним із найбільших комплексів міжнародних договорів в історії України і визначила довгостроковий вектор розвитку української економіки. Економічна частина Угоди про асоціацію між ЄС і Україною передбачає створення Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). [1, с. 2-3]